

GÖRÜNMEZ EMEK VE EV KADINLARI

Handan KARAKAYA *

Geliş Tarihi: 06.05.2018

Kabul Tarihi: 22.05.2018

ÖZET

Ev işleri kadınların uzmanlık alanı olarak tanımlanmaktadır. Ev işleri, kültürel olarak kadının biyolojik yatkınlığı üzerinden tanımlanmaktadır. Bu nedenle ev işleri, büyük oranda, ücretsiz olarak kadınlar tarafından yapılmaktadır. Ev kadınıyla birlikte tanımlanmaktadır. Dolayısıyla ürettiği iş alanları da kadının uzmanlık alanı olarak değerlendirilmektedir. Ev işlerini herhangi bir ücret talep etmeden yapan ev kadınlarının harcadıkları emeği nasıl değerlendirdikleri önemlidir. Kadınlar günlük hayatlarının önemli bir bölümünü ev işleri ve çocuk bakımı gibi işlere ayırırlar. Günlük hayatlarının önemli bir kısmını ayırdıkları işleri yaparken kendilerini ve yaptıkları işlerin değerini algılama biçimleri önemlidir. Araştırmada amacımız, kadının ev içi emek (ücretsiz emek) konusunda gösterdiği çabayı ve bu çabanın kendisi tarafından nasıl algılandığını irdelemektir. Bu bağlamda Elazığ'da yaşayan 21 ev kadını ile görüşülmüştür. Çalışmada ev kadını olan kadınlarla yapılan derinlemesine mülakatlar (in depth interview) teknik olarak kullanılmıştır. Katılımcılar ev hanımı olarak yaşamını sürdüren ve gelir getiren herhangi bir işte çalışmayan kadınlardır. Kadınlar, ev ve eve dair tüm iş ve işlemleri her gün belli bir düzen içerisinde yapmaktadırlar. Bu düzen içerisinde kendilerini nasıl tanımladıkları ve bir kadın olarak nasıl algıladıkları konumuzun sınırları içerisinde tartışılacaktır. Bu bağlamda bulgular, ev işi deneyimi, yaşanan sorunlar ve kendini algılama olma kategorileriyle analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görünmezlik, Emek, ev kadınları

* Dr.Öğrt. Üye. Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
hkarakaya @firat.edu.tr

Invisible Labor and Housewives**ABSTRACT**

To do housework is defined as the area of expertise of women. Household work is culturally defined by the biological predisposition of women. For this reason, housework is done by women, free of charge. The house is described together with the woman. It is important how housewives evaluate the amount of labor they spend on housework without paying any fees. Women divide a significant part of their daily lives into housework and child care. It is important that they understand the value of themselves and the things they do while doing important things in their daily lives. Our aim in our research is to examine the woman's efforts in domestic labor (free labor) and how it is perceived by her. In this context, 21 housewives living in Elazığ were interviewed. In-depth interviews with women who were housewives were used as a technique in the study. Participants are women who do not work in any job that drives their lives as a household lady and generates income. Women do all the work and operations of the house every day in a certain order. How they define themselves in this order and how they perceive it as a woman will be discussed within the limits of our work. In this context, findings were analyzed by categories of home work experience, problems experienced and self-perception.

Keywords: Invisibility, Labor, House Wives

GİRİŞ

Kadının ekonomik yaşama katılımı ülke ekonomisinin gelişimi ve toplumsal kalkınmanın yaygınlaştırılması bağlamında önemli olduğu kadar kamusal hayatın gelişimi bağlamında da önemlidir. Dolayısıyla kadınların ekonomik bağımsızlığının olması ya da gelir getirici işlerde çalışma yeterliliğine sahip olması toplumların gelişmişliği bağlamında önemli ölçütler arasında kabul edilmektedir. Dünya üzerindeki toplumlar açısından, işgücüne katılım göstergeleri erkekler ve kadınlar arasında birbirine yakın oranlardaysa bu önemli bir gelişmişlik göstergesi olarak kabul edilmektedir. Nitekim TÜİK (2015) hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; 2015 yılında, Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde istihdam oranı %46 olurken, bu oran erkeklerde %65, kadınlarda ise %27,5 olarak açıklanmıştır. Bu oranlar gelişmiş ülkelerde %60’ların üzerindedir. Söz konusu oranlara baktığımızda ülkede yaşayan kadınların önemli bir kısmının kayıtsız çalıştığı düşünülse de önemli oranda bir kadın nüfusunun “ev kadını” tanımı içine sığarak, çalışma hayatının dışında kaldığını söyleyebiliriz. Kaplan (2011:168)’ a göre ev işleri yükümlülüğünün kadınlara bütünleştirilmesi, kadının toplumdaki ikincil konumunu pekiştirmektedir. Evde anne ve eş olma rolü ile çalışma hayatındaki rolü arasında kalan kadın işinden vazgeçme ya da istihdam olacağı bir iş konusunda ısrarcı olmamaktadır. Ev kadınları ev içerisinde çamaşır yıkama, bulaşık yıkama, yemek yapma, çocuk bakımı, yaşlı bakımı, temizlik gibi işlerin tamamını herhangi bir ücret karşılığı olmadan yapmaktadırlar. Bu işleri yaparken kadınların kendilerini nasıl tanımladıkları ve nasıl algıladıkları bizim araştırma alanımızın sınırlarını oluşturmaktadır. Kadınlar ev içi işleri yaparken, ücretli emek piyasasının dışında kalmaktadırlar ancak harcadıkları enerji ve emek, bu işlerin sürekli kendisini yenilediği düşünüldüğünde, oldukça yüksektir. Bu yüksek emek oranına rağmen, üretilen işin değeri oldukça düşüktür. Dolayısıyla “ücretsiz emek” olarak adlandırılmaktadır. Kadın emeğinin görünürlüğü bağlamında bakıldığında, modern dönemler öncesinde aile üretimin merkezindeydi ve bu bağlamda kadın emeği daha görünürdü. Ancak modern sanayinin gelişimi ve ardından işyerinin evden ayrılması, üretimin makineleşen fabrikalara kayması kadının durumunu birçok açıdan değiştirmiştir. Bu süreçte kadınlar evde kalırken, erkekler, ev dışında istihdam edilmenin sağladığı avantajla siyaset ve ekonomide,

Görünmez Emek ve Ev Kadınları

kamusal alanda, daha fazla yer almaya ve görünürlüğü temsil etmeye başlamışlardır. Dolayısıyla bu süreç, Kadınları çocuk bakımı ve evin düzenini sağlama sorumluluğu ile evde baş başa bırakmıştır (Başak ve diğer.2013:19). Zastrow (2016:597) da endüstri öncesi toplumlar da kadınların giysi yapımı, bahçe ürünlerinin yetiştirilmesi, toplanması, tarlaya yardımcı olma gibi yiyecek üretimi ve ekonomik destekle ilgili sorumlulukları aldıklarını ancak asıl sorumlulukları bayağı ve daha alt yetenekleri gerektiren işler olarak gördüğünden, emeklerinin değersizleştiğini ifade etmektedir. Bunun yanında toplumsal rollerin cinsiyetçi bir temelde sürekli yeniden üretilmesi ile kadının doğaya yakın, edilgen, tüketen ve özel alana ait kavramlarla tanımlanması, erkeğin ise kamusal alana ait olarak anlamlandırılması sınırları keskin alanlar yaratmaktadır. Bu alanlar gelişmelerin etkisine karşı oldukça dirençlidir. Erkek; kültürü kuran, kurgulayan, teknolojiye yakın, etken, üreten ve özgür noktada yer almaktadır. Ancak bu kurgu hegemonik gücünü erkeğin iktidar erkinden almaktadır. Oluşturulan bu sosyalleştirilmiş eril söylem yukarıda bahsedilen anlamlardan doğmakta ve bundan ötürü de kadının tarih boyunca görünürlüğünü örten bir unsur olarak varlığını sürdürmektedir. (Sankır: 2010:13). Modernleşme süreci ve üretimin sanayi alanlarına kayışının sonuçları toplumdan topluma değişse de kadınların evle özdeşleştirilmesi dünya toplumlarının büyük bir kısmında geçerlilik kazanmıştır. Konuyla ilgili olarak Savran (2013:22),kadınların ücretli işlerde çalışmasının ve bunun etkisiyle erkeklerin daha çok ev işi yaptıkları, dolayısıyla kadının payına daha az ev içi emek düştüğü yaklaşımını da bir efsane olarak nitelendirmektedir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi çalışmak kadınları ev içi işlerden azat etmeye yetmemekle birlikte durum, ev kadınları için çok daha karmaşıktır.

1.ÜCRETSİZ EMEK VE KADIN

Toplumda oluşmuş ve kemikleşmiş kadın algısının kadının toplumsal konumu ve çalışma hayatıyla olan ilişkisinin belirlenmesinde önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda kadınlık, içinde yaşadığımız kültürde, yaş, eğitim, sınıf gibi değişkenlerden bağımsız olarak, esasen "ev" üzerinden tanımlanmaktadır. Bu nedenle, ev ve ev işleri, kadının öznelliğinin kurulmasını anlamak için kilit alanlardan biri olarak karşımıza

çıkılmaktadır (Bora, 2010:21). Yerleşik(patriarkal) düzenin, ikili “insan doğası” varsayımına dayanarak, kadın doğa, sevgi, sevgi, ahlak, özsel ve tikel bir tabiat üzerinden tanımlanmaktadır. Bunun yanında erkek, kültür, siyasal, akıl, adalet, kamusal, felsefe, iktidar, başarı, evrensel ve özgürlük nitelikleriyle eşitlenmektedir (Yeğen Oğlu ve Coşar,2003:214). Kadının toplumda birincil görevinin çocuklarının ve eşinin bakımı olduğu algısı, kadınların ev içi yaşama bağımlılığını artırırken, bu algının, gelecek nesillere de miras olarak bırakılmasına da neden olmaktadır. Çalışmayan ve ev içi işlerin tamamından sorumlu olan kadınlar, ekonomik açıdan eşlerine bağımlı hale getirmekte, çoğu zaman hayatları ile ilgili kararları da bireysel olarak alamamaktadırlar. Bu da ev kadınlarını diğer kadınlara göre daha bağımlı hale getirmektedir (Gerşil, 2015:165-166). Bora (2010:10) yaptığı çalışmada ev işlerinin kadınlar tarafından yerine getirilmesinin bu işlerin fiziksel, ekonomik ve ideolojik görünmezliğine neden olduğu kanısındadır. Ona göre evde yapılan işler elle tutulur somut sonuçlara yol açmadıkları gibi çabuk tüketilirler. Özel alanda üretildikleri için kar getirmezler ve yalnızca kullanım değeri üretirler. 1960’ların sonu ve 1970’lerin başında ikinci dalga feministlerin tartışmaya başladığı teorik sorunlardan birisi de kadınların karşılıksız ev emeğidir. Bununla beraber konu feministlerin bugüne kadar somut çözüm ve politika üretmekte zorlandıkları bir alan olarak tanımlanmaktadır (Savran, 2004:15). Örneğin ev içi işlerin önemli bir kısmını oluşturan çocuk bakımı işinden, sorumlu olması gereken aile bireyinin kadın olarak değerlendirilmesi kadının ücretli bir işten vazgeçerek çocuk bakmasına neden olmaktadır. Bu süreçte toplumsal yapının cinsiyetçi yaklaşımı ücretli işten vazgeçecek kişi olarak kadını tanımlamaktadır. Erkek çocuk bakmak için işinden ayrılmamaktadır. Buradaki ayrımcılığı toplumsal cinsiyet kavramı üzerinden görünmez yapan şey ise, çocuk bakımının kadının asli sorumluluğu olduğuna dair inançtır(Bora,2012:181). Ev ve eve dair işler kadınla özdeşleşmiş görünmektedir. Bu bağlamda Cantek (2001:102), ev ve kadının ayrı ayrı telaffuz edildiklerinde dahi sadece birbirlerini çağrıştıran iki ayrı kelime olduklarının altını çizmektedir. Ona göre, birçok kültürde kadınla bir arada anılan ev, “yuva” kavramı üzerinden kutsallaştırılmaktadır ancak bu kutsallık çok yönlü bir bağımlılığı da içinde taşımaktadır.

Bu aynı zamanda bir meşrulaştırma sürecidir. Kadın ve erkek için tanımlanan toplumsal roller ve bu rollerin gerekleri keskin sınırlarla

Görünmez Emek ve Ev Kadınları

birbirinden ayrıldığında söz konusu meşruiyette sağlam bir temele sahip olmuş olacaktır. Dolayısıyla ev içi emek toplumsal cinsiyet ayrımının kadın ve erkek tanımı üzerinden ev içinde kalan kısım olarak görünmezliği haklılaştırmaktadır. Ulusoy (2013:114) da çalışmasında kadınların ev içindeki cinsiyetçi iş bölümünden kaynaklı olarak istihdamın dışında kaldığını ifade etmektedir. Ona göre, gün içinde ev işine ayrılan zamanın erkeklerde 0,72 saat, çalışan kadınlarda ise 4,32 saat olduğu görülmektedir. Çalışan ve çalışmayan kadınların toplamında ise bu zaman 5.28 saate çıkmaktadır. Aynı çalışmada çocuk bakımıyla ilgilenen babaların oranı sadece %1,4 iken, anneler için bu oran %88 olarak verilmiştir. Ev içindeki işlerde oldukça yüksek bir emek oranına sahip olan kadın, istihdamın dışında kaldığı gibi yaptığı işin herhangi bir ücret karşılığı yoktur.

Kadının görünmez emeği, cinsiyete dayalı iş bölümü ve toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında tanımlanan bir emek biçimidir. Savran ve Demiryontan (2012:10-11) yaptıkları çalışmada, bu emeğin görünmezliğinin nedenini “doğallaştırılmış” olmasına bağlamaktadırlar. Onlara göre, ev işi, aile, özel alan ve bu alandaki cinsiyetçi iş bölümü ataerkil toplumsallaşma biçiminin modern versiyonu olan kapitalist yaklaşım tarafından doğallaştırılarak kurulmasıdır. Bu bağlamda kadınların yaptıkları işler kadın doğasının ya da kadın biyolojisinin bir gereği olarak yorumlanır. Emeğin görünmezliğinin üzerine oturduğu bu doğallaştırma yaklaşımının yanında ev içi çalışma düzeni ikinci bir etken olarak ev içi emeği görünmezleştirmektedir. Ev içinde yapılan işlerin bir mesaisinin olmayışı, iş zamanı ile boş zaman ayrımını da yok etmektedir. İş, sevgi, paylaşım aynı alanda bir iç içe geçmişlik yaşamaktadır. Bu da emeği, sevgi, gönüllülük ve paylaşım ilişkisi içinde eritmektedir. Dolayısıyla kadınların ev içinde yaptıkları işler, bir emek ve işgücü harcaması olarak değerlendirilmese de bunlar evin dışında ücretlidir.

Bora (2012:179) modern toplumların ayırt edici niteliklerinden birinin de ev ile iş yerinin ayrışması üzerinden biçimlendiğini ifade etmektedir. Kadınların ücretli üretim sürecinin dışına düşürülmesi, evin kadınlarla özdeşleştirilmesinin önünü açmıştır. Erkekler “dışarıda” çalışıp evin ekmeğini getirirken, kadınlar “içeride” kalıp erkeklerin ve çocukların bakımını üstlenmiş ve böylece ücretsiz olan emekleri daha da görünmez

olmuştur. Kadın ve erkeğin ait oldukları alanların birbirinden ayrışması, kadının ve erkeğin “doğa”sına ilişkin yeni varsayımların ve kanaatlerin oluşmasına da zemin hazırladı. Ev içinde tanımlanan kadın narin ve dayanıksız olarak tanımlanırken, erkek dayanıklılığın ve mücadelenin timsali sayıldı. Böylece kadın ve erkek kavramları üzerinden toplumsal kültür varlığını güçlendirdi ve kadınları, erkekler karşısında korunmaya muhtaç, aciz ve daima bir koruyucuya (baba, ağabey, kardeş, eş vb.) ihtiyaç duyan bireyler olarak tanımladı. Bu da beraberinde kadınlar ve erkekler için tanımlanmış cinsiyet rollerinin pekiştirilmesine bir zemin hazırlamış oldu. Cinsiyet rollerinin belli bir toplumda cinsiyetlerden beklenen öğrenilmiş davranış kalıpları olduğu düşünüldüğünde, erkek ve kadınların nasıl olacağı bu kalıplar üzerinden nesillere öğretilmektedir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bu kalıplar aracılığı ile kadınların geleneksel olarak sevecen, edilgen, razı gelen, hassas, sezgileri güçlü ve muhtaç olması beklenir. Bu da öncelikli olarak ev hayatıyla, beslenmeyle, bebekler ve çocuklarla ilgilenmeyi kadın için zorunlu bir ödev yapar. Bu rol ayırımında erkekler daha hırslı, agresif, rekabetçi ya da daha zeki görünmelidir. Kadınlar ise, spor, ekonomi ve siyaset konusunda cahil ve ilgisiz olmalıdırlar. Erkek, her durumda işinin ehli, fiziksel olarak güçlü, atletik, güvenilir, cüretkâr, cesur ve etkileyici olmalıdır (Zastrow,2016:605).

Kalaycıoğlu ve Tılıç (2001) yaptıkları çalışmada, kadına en uygun iş olarak ev işleri ve çocuk bakımının tanımlanmasının Türk toplumunda kültürel bir değer olarak kabul edildiğini ifade etmektedirler. Evi geçindirecek esas bireyin erkek olarak algılanması, kadını istihdam alanının dışında bıraktığı gibi gün boyu yaptığı işlere de bir değer biçmemektedir. Modernleşme süreciyle beraber toplumda kadınların istihdama katılımlarının artması ile kamusal alandaki rolleri dönüşmeye başlamıştır. Bunun yanında özel alana ait kadın rolleri, daha yavaş bir değişim göstermektedir. Özel alanda toplumsal cinsiyet algısına bağlı olarak tanımlanmış olan rollerin devamı, hane içerisindeki ücretlendirilmemiş aile içi iş yükünün kadının sorumluluğunda kalmasını sürdürmüştür. Böylece kadınlar, ev işleri ve evdeki bakım hizmetlerinde erkeklerden çok daha fazla sorumluluğa sahip olarak hayatlarını sürdürmektedirler (Başak ve diğ.,2013:13). Bu sorumluluk alanı ve üretilen emeğin maddi karşılığı oluşmamaktadır. Savran (2004:17) bu noktada emeğin görünmez oluşunu, emek ve üretim olarak adlandırılmayışını çeşitli ideolojik nedenlere bağlamaktadır. Bunu bir

Görünmez Emek ve Ev Kadınları

ideolojik göz bağı olarak adlandırmakta ve toplumbilim ve iktisat biliminin bunda pay sahibi olduğunu söylemektedir. Ona göre, Marksizm de bu cinsiyet körlüğünden payını almıştır. Mübadele edilmediği için “değer” biçimine bürünmeyen dolayısıyla kapitalist algı açısından bir görünürlüğü olmayan bu emek türü Marx açısından da görülmeye değer değildir. Kadının evle birlikte algılanışı bir yandan emeğini görünmez kılarken, diğer yandan da ücretlendirilmiş emeğini erkeğin emeği karşısında daha değersiz yapmaktadır. Kadın varlığı üzerine kendini konumlandırmış olan eril dil, ekonomik gücü de eline alarak temelleri daha güçlü bir iktidar inşa etmektedir (Fidan, 2016:143). Bu iktidarın gölgesi de toplumda kadınların üzerinde genişlemektedir.

Dünya üzerinde çalışma saatlerinin 2/3'ünü kadın işlerinin oluşturmasına rağmen kadınlar dünya gelirinin sadece %10'nu elde edebilmektedirler (Esen, 2013:113). Bu da dünya üzerinde kadınların işlerinin karşılığı olan ücretleri almadıklarını gösterdiği gibi kadınların toplam iş yükünün yüksekliğini de göstermektedir. Bunun yanında kadınların istihdam edilme oranlarının düşüklüğü birçok açıdan kadının sosyal yaşamında olumsuzlukları beslemektedir. Kadınlar ev işlerini yaparken kendilerini bir iş yapıyor gibi hissetmedikleri gibi ekonomik olarak da bağımlı hissetmektedirler. Yapılan çalışmaların birçoğunda ev içinde harcadıkları emeği, aileleri ve çocukları açısından değerlendirerek kutsadıkları halde bir işlerinin olmasını değerli bulmuşlardır. Fidan (2016:128)'ın çalışmasında yer verdiği “ev içinde belli bir kişi oluyorsunuz” cümlesi kadınların gelir getiren bir iş aracılığıyla ev içinde tanımlanma biçimlerinin değiştiğini göstermesi bakımından önemlidir.

1.1 Araştırmanın Amacı Ve Metodu

Toplumda kadının durumunu inceleyen çalışmalar, kadını toplumsal cinsiyet, istihdam, şiddet, yoksulluk kavramları bağlamında ele almaktadır. Ancak toplumumuz açısından önemli bir orana sahip olan ev kadınları ve görünmezlikleri, bu bağlamda daha kapsamlı araştırmaları zorunlu kılmaktadır. Toplumsal iş bölümünün değişimi ve yeniden üretim, kadına dair toplumsal cinsiyet temelli yaklaşımları önemli hale getirmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde; kadınların ev işi deneyimleri ve kendilerinin algılama biçimleri önemlidir.

Bu amaçlarla çalışma, gelir getiren herhangi bir işte çalışmayan kadınların ev içindeki yaşam deneyimlerini, kendilerini algılama biçimlerini keşfetmeyi ve anlamayı kendisine amaç edinmiştir. Bu bağlamda kadının bakış açısını sürece katmak önem kazanmaktadır

Nitel araştırma deseni ile tasarlanan bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmelerde sorulacak soruların hazırlanmasında toplumsal cinsiyet yaklaşımı, fırsat eşitliği temel alınmıştır. Özel hayatın gizliliği ilkesi ve olabilecek her türden risk nedeniyle görüşme yapılan katılımcıların kişisel bilgilerine yer verilmemiştir. Her bir katılımcı ile ortalama olarak 1 (bir) saat görüşülmüştür.

1.2.Araştırmanın Gerekçesi

Bu çalışmanın amacı, ev kadını olarak yaşamını sürdüren ve gelir getiren herhangi bir işte çalışmayan kadınların ev işi deneyimlerini ve kendilerini algılama biçimlerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda, sosyal, ekonomik, kültürel ve toplumsal pek çok kaynağa ulaşma konusunda engellerle karşılaşan kadınların istihdam dışında kalarak ev işleri ve çocuk bakımını üstlendikleri yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Kadının ev işleri ve çocuk bakımını üstlenmeye karşı tutumu, bu işler karşısında kendini değerlendirme biçimi çalışmamız açısından önemlidir.

1.3.Araştırmanın Yöntemi

Kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk bölümü, cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim, meslek, çocuk sayısı, kaç yıldır ev işlerini üstlendiği hakkındaki biyografik verilerden oluşmaktadır. İkinci bölüm ise, katılımcıların ev işlerini yapma deneyimleri ve ev işlerinden sorumlu olarak kendilerini algılama biçimlerine dayanan sorulardan oluşmaktadır. Sorular temel olarak şunlardır: a) Kaç yıldır ev işi yapıyorsunuz? b) Ev işlerinden yalnız mı sorumlusunuz yoksa işleri paylaştığınız biri var mı? c) Ev işlerini yapma ile ilgili tecrübelerinizi bizimle paylaşır mısınız? d) Ev işlerini yaparken kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Bıkkınlık hissettiğiniz zamanlar oluyor mu? Bunlar 4 temel soru olmak kaydıyla görüşmelerin gidişatına göre de alt sorular sorulmuştur.

Görünmez Emek ve Ev Kadınları

Nitel görüşme esnasında görüşmelerin güvenilirliğini arttırmak amacıyla a) görüşülen kişilerin yanıtları, detaylı bir şekilde not alınmıştır, b) cevapların içerik analizi yapılmış, c) katılımcıların geçerli yanıtları, doğrudan alıntı şeklinde kullanılmıştır.

1.4.Sınırlamalar

Bu çalışma, sınırlı örneklem büyüklüğü ve kendine has raporlama metodolojisi ile sınırlandırılmıştır. Örneklemin tamamı, Elazığ'da yaşayan ve herhangi bir gelir getiren işte çalışmayan kadınlardan oluşmaktadır. Ev kadın olma deneyimi, çok boyutlu ve çoklu analizler ile ortaya konması gereken bir durumdur. Bu nedenle kadınların deneyimlerini anlamak ev ve ev kadını olma sürecini besleyen çeşitli unsurları ve farklı deneyimleri içine alacak daha kapsamlı araştırmalar yapılması gerekmektedir. Ancak sınırlı bir örneklem alanı içinde de olsa ev kadınlarının deneyimlerini ve kendilerini algılama biçimlerini ortaya koyması bakımından çalışmamızın önemli olduğunu düşünüyoruz.

1.5.Analiz

Veri analizi, görüşmelerin yazılarak her görüşmenin ayrıntılı bir analizinin yapılmasını içermektedir. Buna ek olarak, mülakatların her birinde, vücut dili ile ilgili her türlü görüş ve görüşme ortamı ile ilgili genel yorumlar yapılmıştır. Ayrıca her görüşme, kolay tanımlama ve sınıflandırma için G1, G2 şeklinde kodlanmıştır. Araştırmada katılımcılarının gizliliğini ve kimliğini korumak için etik kodları takip etmek için büyük özen gösterildi.

1.6.Bulgular

Bulgular, ev işlerini deneyimleri, emeğin görünmezliği ve kendilerini algılama biçimleri kategorileri aracılığıyla yorumlanmış ve analiz edilmiştir. Diğer taraftan katılımcıların sosyo-demografik özellikleri araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.

Tablo-1-Çalışmada Görüşülen Kadınların Sosyo Ekonomik Özellikleri

Değişkenler	Sayı %(21)				
Yaş	21-47 (aralığı)				
Eğitim Durumu	Hiç eğitimi yok %4,76(1)	İlkokul %9,52(2)	İlköğretim %9,52(2)	Lise %42,85	Üniversite %33,33
Medeni Durum	Evli %76,19(16)	Boşanmış 9,52 (2)	Bekar %14,28(3)		
Çocuk Sayısı	1 çocuk %23,80(5)	2 Çocuk %52,38(11)	3 çocuk %14,28(3)	4 çocuk ve üzeri %4,76(1)	

2.KADIN EMEĞİ VE EV İŞLERİ

Ev işi kavramı oldukça geniş iş alanını içinde taşımaktadır. Ev ile ilgili her şey ev işi bağlamında ele alınmaktadır. Kalaycıoğlu ve Tılıç (2001:153)'a göre toplumların yerleşik düzene geçmesiyle başlayan ev işi, bireyin kendini yeniden üretmesi anlamında her zaman önemli olmuştur. Her ne kadar sanayi öncesi dönemde ev işi uğraşına ailenin ekonomik faaliyetleri girse de, bugün aile bireyleri arasında paylaşılan, kendilerini bir sonraki güne hazırlamak için harcanan toplam emek ifade edilmektedir.

Kadınlar tarih boyunca evin merkezinde algılanmıştır. Kadınların ev işleri ile özdeşleştirilmeleri, birçok yönden onların hayat biçimlerine etki etmektedir. Bora (2010:5)'ya göre kadınlık bir sınıf işareti olarak geliştirildiği için farklı derecelerde bir iktidar algısı içermektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan kadınlık ideali, bir tarafında bakımlı kadın idealini yükseltirken, diğer taraftan ev işlerinde beceri düzeyini oldukça yüksek bir konumdan başlatmaktadır. Bu bağlamda G11'in aktardıkları önemlidir.

G10: "Ev işi yapmaya evlendikten sonra başladım. Bekâr iken annem pek iş yaptırmazdı bana. Önceleri temizlik, ütü, evin dekorasyonu her şeyle kendim ilgilenirdim. Ama yılar geçtikçe çok yorgun hissetmeye başladım. Aslında evime bakmayı da seviyordum ama. Sonradan kendimi hizmetçi gibi hissetmeye başladım. Sürekli aynı işleri yapmaktan yoruldu. Evdeki tüm işler hem çocuklarım hem de eşim tarafından benim görevim gibi algılanıyor. Yaptığım hiçbir şeyin değeri olmadığını düşündüm çünkü bunlar benim görevimmiş gibi davranılıyor. Şimdi de yapıyorum ama çok az. Kadın

Görünmez Emek ve Ev Kadınları

alıyorum. Bütün temizliği kadınlar yapıyor. Ben ince işlere bakıyorum. Böyle iyi oluyor. Kendimi değersiz hissetmiyorum.”

Bu bağlamda kadınlar eğitim ve istihdama yönelik olarak kendilerini hazırlarken, ev içi işler konusunda uzmanlaşmayı da ihmal etmemektedirler. Ancak kadının istihdam edilmesi onu ev işlerinden muaf etmemektedir. Çoğu zaman yükü iki katına çıkmaktadır. Bununla beraber ev kadınlarının durumu daha da karmaşık bir yapı kazanmaktadır. Kadınlar, ev içinde günlük olarak birçok iş yapmaktadırlar. Bunlar bulaşık, çamaşır, ütü, temizlik, çocuk bakımı, yaşlı bakımı gibi birçok alanı içine almaktadır. Bu süreçte harcanan emek görünmezdir ve herhangi bir ölçüye tabi değildir. Bu bağlamda kadın, ev işlerini evde çocuklarına ve eşine karşı bir hizmet olarak üretmektedir. Bakım emeği bu nedenle diğer emeklerden farklı olarak duygusal bir boyut taşımaktadır. Dolayısıyla duygusal emeğin çalışma günü ve piyasa karşılığı olamamakta, iş yoğunluğu fazla olmakta ve bu nedenle bu emek ölçülememesiyle birlikte görünmezliğini sürdürmektedir(Aldemir, 2016:8).

G9: “Aslında ev işi yapmayı seviyorum. Ama ben kendime göre yapmayı seviyorum. İnsanların benden beklentilerine göre yaptığımda çok sinirleniyorum. Tükenmiş hissediyorum. Yoksa bir karşılığının olmadığını ve çok nankör bir iş yaptığımı biliyorum. Keşke bir işim olsaydı. O zaman evle daha az ilgilenirdim. Ama şimdi ne yapayım yapacak başka işim yok. Bunları da yapmasam “sen ne işe yarıyorsun” derler. İşsiz insan ne olacak işte ev işleriyle uğraşıp duracak.”

Savran ve Demiryontan(2012:10), ücretsiz tarım işçiliğini, kentte ailesinin işletmesinde çalışmayı, kocasının bürosunda ücretsiz sekreterlik yapmayı ve evde üstlendikleri bakım işlerinin tamamını görünmeyen emek olarak tanımlamaktadırlar. Dolayısıyla ev içinde harcanan emek görünmez emek olarak değerlendirilmektedir. Ev işleri piyasadan hizmet alımıyla yapıldığında bir değeri vardır. Ancak bu işler evdeki kadınlar tarafından yapıldığında bir emek ve üretim olarak değerlendirilmemektedir. Bu bağlamda kadının ev içi emeği ile yerine getirilen ev işleri ve çocuk bakımı toplumun kendisini üretmesinde zorunlu ve önemli bir işleve sahiptir. Bunun sorumluluğu da kadınlara ait olarak kabul edilmiştir. Her ne kadar Zastrow(2016:598) XIX. yüzyıl Sanayi Devrimi'nin cinsiyet rolleri

arasındaki ayrımı silikleştirdiğini, erkeklerin küçük bir çiftlikte çalışmak yerine bir fabrikada yada ekonomik destek sağlama amaçlı başka bir ortamda çalışmak üzere evden ayrılışının kadınların ekonomik rolünü gerileterek, onları çocuk bakımı ve ev işleriyle sınırladığını ve bu işler için harcadıkları zaman miktarının da azaldığını ifade etse de kadınlar eve dair işlerde hala çok fazla zaman ve enerji harcamaktadırlar. Kadınların ekonomik rolü geriledi. Çünkü artık ekonomik olarak üretici görevler üstlenemiyorlardı. Kadınların rolü giderek çocuk bakımı ve ev işi olarak tanımlanmaya başladı. Fakat birçok neden de ötürü bu görevleri yerine getirmek için gerekli olan zaman miktarı düştü. Günümüzde kadınların evde yaptıkları iş de detaylanmış, çeşitlenmiş ve çoğalmakla birlikte teknolojik gelişmelere ve modernleşmeye rağmen ev işleri zaman ve enerji tüketen işler olmaya devam etmektedir(Başak ve diğ. 2013:21). Görüşme yaptığımız kadınların büyük bir çoğunluğu %80,95'i ev işlerinin çok fazla zamanlarını aldığını ifade etmişlerdir. Evdeki sorumluluklarının yüksek olmasından dolayı kişisel bakımlarına, sosyal etkinlere, eğitim etkinliklerine ve spora zaman ayıramadıklarını ifade etmektedirler. Bu açıdan bakıldığında teknolojik gelişmeler ve ev içindeki araçlar kadınların işini azaltmış görünmemektedir.

G13: "Ev işleri çok basit gibi görünüyor ama çok yıpratıcı. Benim bel fıtığım var. Hep ev işlerinden oldu. Doktor haftada üç dört gün fizik tedaviye gitmem gerektiğini söyledi. Ama sadece iki gün gidebiliyorum. Tedavi saatleri çocukların okul saatleri ile uyumlu değil. Haftada iki gün komşuma rica ettim onları okuldan alıyor ve ben gelene kadar ilgileniyor. Ben de sadece iki gün gidebiliyorum."

Savran ve Demiryontan (2012:10-11), kadın emeğinin görünümsüzlüğünü cinsiyete dayalı iş bölümü ve toplumsal cinsiyet ilişkileri çerçevesinde harcanan bir emek olmasına bağlamaktadırlar. Onlara göre, bu emeğin kadının işi olarak doğallaştırılması, ev içinde yapılan işlerin belirlenmiş bir mesaisinin olmaması, karşılıksız olması kadınların emeğini görünmez kılmaktadır. Kadının ev içinde harcadığı emeğin, her gün yeniden tekrar edilmesi, sevgi ile iç içe yapılması ve bir mesai saatinin olmaması, bu emeği görünmez kılan sebepler arasında sıralanmaktadır (Aldemir, 2016:1). Bu açıdan ataerkil yapı, kadının yaptığı işleri kadın doğasının bir gereği olarak kabul eder. Bu da kadın emeğinin ev içerisinde ve bazen ev dışında da

Görünmez Emek ve Ev Kadınları

görünmezleşme sürecini beslemektedir. Bu noktada görüşme yaptığımız G3'ün söyledikleri önemlidir.

G3: “Aslında ev işi bana göre boş bir iştir. Siz her gün aynı şeyleri yapıyorsunuz ve gün başlarken başa dönüyorsunuz. Yeniden başlayıp aynı işleri aynı düzen içinde yapıyorsunuz. Bunun bir değeri var ama siz ortadan kalkınca fark ediliyor. Hastalandığınızda ve ev içi düzeni sürdüremez hale geldiğinizde aslında ne çok şey yaptığınız görünüyor. Ama bunun dışında yaptıklarınız yorucu görünmüyor, basit görünüyor. Bir iş olarak da kabul edilmiyor zaten. Zaten bir karşılık için yapılırsa evde bir kişinin de bütün gelirini bu işe yatırması gerekir. Çok pahalı bir iş olur.”

Ev kadınları gelir getiren herhangi bir işte çalışmamaları nedeniyle çoğunlukla işsiz olarak kabul edilirler. Ancak ev işlerinin geneline bakıldığında maliyeti oldukça yüksek bir iş yükünden söz etmek mümkündür. Ev işleri görünüşte para getirmese de başkalarına yaptırıldığında önemli bir meblağ ödenmesi gereken işlerdir. Dolayısıyla ev kadınları, ev içerisinde yaptıkları birçok işle aile ekonomisine görünmeyen bir katkı da sunmaktadırlar. Çocuk bakımı, yaşlı bakımı, temizlik, yemek pişirme, çamaşır yıkama, ütü yapma bu işlerden bazıları olarak sıralanabilir(Fidan,2016:119).

3.EV KADINLIĞI “AĞIR İŞÇİLİK” VE KADINLARIN KENDİLERİNİ ALGILAMA BİÇİMİ

Kadının toplumsal konumu üzerine yapılan çalışmalar göstermektedir ki, kadının ev dışında çalışması ya da çalışmaması ev içi sorumluluklarını azaltmamaktadır. Ev, çalışan ve çalışmayan tüm kadınların birçok rol ve sorumluluğu üstlendikleri bir alan olarak tanımlanabilir. Cantek (2001:103) Ev kadını kavramının işsizliği içermediğini ifade etmektedir. Ona göre, resmî belgelerde, meslek hanesinin karşısına “ev kadını” yazılabilmesi ve bunun kabul görmesi, ev kadınlığının ne bir meslek olarak görüldüğünü ifade etmeye yetmediği gibi bir meslek olmadığını da ifade etmemektedir. Dolayısıyla ev kadınlığı, annelik gibi “kutsal” görevlerle cilalanmış bir meşguliyet olarak değerlendirilmiştir.

Kaplan (2011:167) yaptığı incelemede evi, kadının toplumsal konumunun yeniden üretildiği bir merkez olarak tanımlamıştır. Ona göre, evde iktidar alanları vardır ve bu iktidar alanlarının sınırlarını toplumsal cinsiyetin yansımaları belirlemektedir. Kadın bütün sorumluluğunu üstlendiği ev hayatında sınırlı da olsa bir hâkimiyet alanı inşa edebilmektedir. Söz konusu hâkimiyet alanının merkezini de mutfak oluşturmaktadır. Bu hâkimiyet alanının tüm bilgi ve uzmanlığı da kendisine aittir. Ki bu uzmanlık aynı zamanda kadınlığının da ölçüsü olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda “iyi anne”, “iyi eş”, “iyi aşçı”, “iyi temizlikçi” ve daha birçok alandaki yetenekleri kadının, başarısının bir ölçüsü olarak kabul edilmekle birlikte toplumsal bir statü değeri tanımlanmamıştır. Ev içerisinde tanımlanan hâkimiyet alanlarına doğru kadın zorlanmaktadır. Bunu besleyne en temel unsur ise toplumsal cinsiyet yaklaşımının kadını ev ve ev işleri ile özdeşleştirilmesi olarak gösterilebilir. Doğduğu günden itibaren ev ve ev işlerine doğru zorlanan kadın, bir süre sonra bu işleri sahiplenmekte ve bunları gereği gibi yapabilecek başka bir otorite kabul etmemektedir.

G7: “İlk ev hanımı olduğumda ev işleri zevkli geliyordu. Ama tabii yorucu ve kıymet bilinmez bir iş gibi. Aslında yaptığımız işlerin çoğu insanlar için gereksiz görülüyor ve değer verilmiyor. Ev işlerini yapınca kendimi iyi hissediyorum. Hatta özgür hissediyorum. Ama çok kısa bir zaman diliminde başa döneceğimi düşününce moralim bozuluyor. Yeniden başa döneceğini bilmek beni yoruyor. Kendimi bir iş yapıyor gibi hissetmiyorum. Dışarıda yapılan işler daha değerli. En azından maddi bir karşılığı var. Ama evde ne yaparsan yap aynı noktadasın. Ev işleri değere sahip değil. Herkesin yapacağı işler olarak görülüyor. Aslına bakarsanız ev kadınlığı ağır bir işçiliktir. Evin içinde anne, eş, komşu, evlat olarak sorumluluklar yükleniyorsunuz sizin kim olduğunuz, istekleriniz, beklentileriniz bunların arasında kaybolup gidiyor.”

G17 “Hiçbir kadın ev kadını olmasın. Toplumda vasfın yok. Çok sıradansın. Eşine muhtaçsın. Ona bağımlısın. Tek başına hareket edemiyorsun. Evde ne kadar kürek çekersen çek. Sonuçta parayı kazan sen değilsin. Parayı kazananın dediği olur. Söz hakkın da o kadar”

Görünmez Emek ve Ev Kadınları

Evde yapılan işler kadına bir gelir getirmediği gibi bir sosyal statü de kazandırmıyor (Kalaycıoğlu ve Tılıç, 2001:153-154). Ev işlerinin kadının görevi olarak tanımlanması, bu emeğin görünmezliğine katkıda bulunmakla birlikte bir iş olarak algılanmamasına da katkıda bulunmaktadır. Bu noktadan bakıldığında, ev işleri katma değer yaratmadığı için üretken bir emek olarak değerlendirilmemekte, dolayısıyla ev içinde harcanan emek bir iş olarak değer görmemektedir (Aldemir, 2016:1). Bu emek kapitalist üretim süreçleri açısından da artı değer olarak kabul edilmemektedir. Bu da ortada harcanan bir emek olsa dahi herhangi bir ölçüye tabi olmadığından görünmezliği kaçınılmaz sonuç yapmaktadır.

G15 “Ev işleri maalesef bir gelir getirmiyor diye biliniyor. Ama biz ev kadınları asıl üreticiyiz. Biz işsiz olarak değerlendiriliyoruz ama haftalık pazara gidip üç saatimizi orada en uygun ve kaliteli ürünü almaya ayırıyoruz. Bu kazanç değil de nedir? Markette hangi üründe indirim var? Bir kg etten kaç çeşit yemek yapılır? Bunları hep ev kadınları bilir. Kocasının getirdiği parayla çocukların okul masrafını karşılayan, evin geçinmesini sağlamak, ev ve araba sahibi olmak için bütün hayallerini erteleyenler yine ev kadınlarıdır. Ekonomi bakanı bizim kadar kafa yormuyordur. Ama bunun bir karşılığı var mı? Hayır. Keşke karşılığını alabilseydik. Ama imkânsız.”

Ev işlerinin değersizliği, kadının kendini algılama biçimini de etkilemektedir. Fidan (2016:135-136)yaptığı çalışmada kadınların kendilerini değerlendirmelerini talep ettiğinde, kadınların kendilerini erkeklerin gözüyle değerlendirdiklerini ifade etmektedir. Ona göre kadınlar, kendi bakış açılarıyla kendilerini değerlendirmek yerine kocaları tarafından nasıl algılanmaları gerektiğinin üzerinde durmaktadırlar. Bunun yanında kadınların kendilerini çok güçlü gördüklerini ancak bunu kullanmadıklarının altını çizmektedir. Kadınlar, kendilerini değerli ve güçlü olarak değerlendirse de yaptıkları işin maddi bir gelirinin olmaması onların kendilerini üretimin dışında ve tüketen bireyler olarak algılamalarına neden olmaktadır. Bu da uzun vadede özgüven zedelenmesine neden olmakta ve kamusal alandaki görünürlükleri de bundan etkilenmektedir (Güdekli, 2016:76). Bu açıdan bakıldığında “ev içi emek” kavramı, her açıdan kadınlar üzerinden tanımlanmakta ve kavramlaşmaktadır. Bu da zihinlerin

derinliklerine işlemiş olan ev işlerinin kadının işi olarak “doğallaştırılmasının” bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Bunun aşılması süreci de sancılı ve zihinsel bir dönüşümü gerekli kılmaktadır(Kaplan,2011:170). Bu dönüşümün zor ve zaman alıcı olacağı birçok çalışmada ifade edilmektedir. Fidan (2016:90)’ın Cowar’dan aktardığı “suç ortaklığı” kavramı bu bağlamda önemlidir. Cowar, zihniyet değişiminin ağır işleyişinde sadece erkek zihniyetini ve ataerkini suçlu bulmaz. Ona göre, erkeklerin ve eril toplumun onayını almaktan korkan kadın da birinci derecede bu algının biçimlenişinden sorumludur. Söz konusu yaklaşım içerisinde doğruluk payı taşısa da bireyin içine doğduğu toplum aracılığı ile sosyalleştiği düşünüldüğünde, sosyalleşme süreçlerini biçimlendiren zihinsel algıları göz önünde bulundurmamak gerekebilir. Birey içine doğduğu toplumun davranış ve algı kodları üzerinden yeniden inşa edilmektedir.

G19 “Ne söyleyeceğimi bilmiyorum. Evde hep eşim ve çocuklarım rahat etsin diye didiniyorum. Onlar çalışıyor ya da okula gidiyor. Gün içinde çalışmışlar yorulmuşlar. Kendimi onlara hizmet etmeye şartlandırmışım. Eve geldiler mi bir düzen içinde yemek, çerez, çay, meyve hazırlarım. Onlar uyuyana kadar pek oturmam. Bunları benden başka kimsenin yapmasına da pek izin vermem. Hem ben yapınca mutfağı da dağıtmıyorum.”

Kadınlar ev içerisinde çalışırken bir yandan kendilerine ait iktidar alanları inşa ederken, diğer yandan var olma sebeplerini aile bireylerine karşı ortaya koydukları hizmetler üzerinden tanımlamaktadırlar. Kaplan (2011:165) ev içinde kadının kendisini en özgür hissettiği yerin mutfak olduğu kanısındadır. Bu çalışmaya göre, zamanının çoğunu kendine ait olarak gördüğü mutfakta geçiren kadın, burayı kendini gerçekleştirme alanı olarak seçer. Çünkü kadın için mutfak sadece yemek yapılan bir yer değildir, düşündüğü ve sorunlarını çözdüğü alandır. Bu bağlamda kadın ev içi sorumlulukları yüklenirken, kendini hem evin sahibi hem de hizmetçisi olarak görür. Dolayısıyla pek çok kadın evde ürettiklerini kendisi için değil başkalarının beğenisi için üretir. Bu açıdan bakıldığında kadının kendini hâkimiyet alanının dışında tanımlaması da zor görünmektedir. Hayatlarının büyük bir bölümünde yaptıkları işlerde kocalarının onayına ihtiyaç duyan kadınlar, erkeklerin ev sorumluluğunu paylaşımına izin vermiyorlar. Bu

Görünmez Emek ve Ev Kadınları

noktada araştırmalar, ev işlerinin %80-90'nın hala kadınlar tarafından yapıldığını ortaya koymaktadır (Fidan, 2016:90).

G11 “Yemek yapmayı seviyorum. Mutfakta çalışmak beni çok fazla yormuyor. Yaptığım yemekler beğenildiğinde, takdir edildiğinde çok mutlu oluyorum. Evin içinde kendime özen gösteririm. İşlerimi yaparım ama giyimime kuşamıma da dikkat ederim. Bir kadın için hepsini bir arada yürütmek önemli bence.”

Birçok açıdan kadınların ev içinde harcadığı emeğin duygusal bir içeriğe sahip olması bu emeğin niceliksel ifadesini zorlaştırmaktadır(Aldemir,2016:29). Dolayısıyla ev kadınları, üretim sürecine katılmadığı varsayılan bir birey olarak, elindeki en bütün bilgiyi, önce cemaat sonra toplum içinde bir yer edinebilmek için kullanmaktadır. Toplumun koyduğu kurallara gösterdiği sadakat, hem hane pratiklerinin aksamadan yeniden üretimini sağladığı, hem de kadına bir iktidar alanı yarattığı için değerli ve önemlidir(Cantek,2001:102).

Kadınların ev içinde ürettiği emeği en yakınlarına sunması ve bunu duygusal bir gereklilik olarak görmeleri, bir yönüyle emeği karşılıksızlaştırırken, diğer yandan bu karşılıksızlık, yapan açısından bir erdem olarak değerlendirilmektedir. Çalışmaya katılan kadınların büyük bir çoğunluğu %76,19 (16)'u yaptıkları işin yoruculuğunun, değersizliğinin, kısır bir süreç olduğunun altını çizmekle beraber yapmaktan memnun olduklarını da ifade etmişlerdir. Çocuklarının eşlerinin, bazen aile büyüklerinin bakımını yapmak ve bunlar için kimseden herhangi bir karşılık beklememek bir övünç unsuru. Bir erdemlilik göstergesi olarak değerlendirdikleri bu tutumlarını, bunu yapmaktan kaçınan kadınları olumsuz örnekler olarak göstererek taçlandırmaktadırlar. Bu bağlamda görüşmecilerimizden birinin şu cümleleri önemlidir:

G1 “Evin içinde insanları mutlu etmek beni de mutlu ediyor. Akşamları çocuklarının sevdiği yemekleri yapmak, sevdikleri tatlıları yapmak hoşuma gidiyor. Onlar yiyince ben çok mutlu oluyorum ve tüm yorgunluğumu unutuyorum. Hatta bazen gözlerinin içine bakıyorum bir şey isteseler de yapsam diye. Onlar okusun. Ben tüm ihtiyaçlarını karşılamaya, bakımlarını yapmaya razıyım. Karşı komsum da çalışmıyor. Ama aksam

yemeklerini ya fırına gönderiyor yada dışarıdan(lokantadan) istiyor. Bana ters geliyor.”

Kadınlar ev işlerini yaparken, hane içerisinde yaşayan tüm bireylerin ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Bu süreçte ev içerisinde kurdukları sistemin düzenli bir biçimde yürümesi onların bir yönüyle işlerini kolaylaştırırken, diğer yandan hane üyelerini bireysel ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaklaştırmaktadır. Bu süreçte sevgi üzerinden bir adanmışlık ortaya çıkmaktadır. Ancak hane üyeleri açısından yetişkin bireyler olsalar dahi ihtiyaçlarını karşılayacak anne (adanmış birey)’e ihtiyaç durumları devam edebilmektedir. Bu bağlamda Görüşmecilerimizin anlattıkları açıklayıcıdır.

G18 “Ev işleri zor ama biz alıştık. Yıllardır yapıyoruz. Çocuklarımın bir 21 diğeri 18 yaşında ama her şeylerini ben yaparım. Öyle alıştılar. Ben yaptırmadım. Yaptırmadığım için bazen pişman oluyorum ama olmadı işte. Odalarını, yataklarını ben toplarım. Yumurta kırmayı bile beceremezler. Eve geldiler mi yemeklerini yer odalarına geçerler. Sabah onlar kahvaltılarını yapıp evden çıkınca odalarını da gene ben toplarım.”

SONUÇ

Kadınlar tarih boyunca emekleri ile üretimin en önemli unsuru olmuşlardır. Teknolojik ve bilimsel gelişmeler, toplumsal cinsiyet yaklaşımı ile iş birliği içerisinde kadının emeğini evle özdeşleştirirken, kadın emeği görünürlüğünü kaybetmeye başlamıştır. Bu bağlamda ev içerisinde emek ve enerji harcanarak yapılan işler bir artı değer olarak kabul edilmemiştir. Kapitalistleşme süreci ve üretim merkezinin evin dışına kayması, kadın emeğini ücretlendirilmiş emekten uzaklaştırdığı gibi kadın emeğinin ucuz emek kaynağı olarak algılanmasına da neden olmuştur. Sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlere bağlı olarak istihdamın dışında kalan ve “ev kadını” kategorisinde değerlendirilen kadınlar, ev içinde harcanan emeğin yegane sahipleridir. Bu emek, “sevgi”, “doğallaştırılma” gibi nedenlere bağlı olarak maddi bir değer taşımasa da büyük bir işgü ve emek harcanarak bir sistem döngüsü sağlandığı açıktır. Bu sistem içerisinde harcanan emek, kadının doğasının bir gereği olarak kabul edilerek, bir iş üretimi olarak kabul edilmemektedir. Dolayısıyla kadınların bu alanda harcadıkları emek bir anlamda buharlaşmaktadır. Dünya kapalı kapılar ardından üretilen bu

Görünmez Emek ve Ev Kadınları

emekten habersizdir ve bu emek kadınların doğal hayatlarının bir parçası olarak algılanmaktadır.

Kadınların ev içinde görünmeyen emeklerinin tek karşılığı ihtiyaçlarını karşıladıkları aile üyelerinden gördükleri takdir ve sevgidir. Ev kadınlarının ev içinde harcadıkları emeğin, iş üretiminin geleneksel tanımının dışında kalması, bir yönüyle harcanan emeği değersizleştirirken diğer yönüyle de kadının işsiz bir birey olarak algılanmasına neden olmaktadır. Böylece ev kadınlarının hayatlarının önemli bir kısmını kaplayan ev içi işler, görünmez emek olarak değerlendirilmekte ve arasına alınan takdir edici cümleler dışında bir karşılık bulamamaktadır. Söz konusu emeğin karşılıksızlığına rağmen ev kadınları bu işleri her gün düzenli bir biçimde yerine getirmektedirler.

KAYNAKLAR

- Acar-Savran, G. Ve Demiryontan, N. (2012) Kadının Görünmeyen Emeği, İstanbul: Yordam
- Acar-Savran, G. (2004), Beden Emek Tarih-Diyalektik Bir Feminizm İçin, İstanbul: Kanat
- Aldemir, Ç. (2016), Kadının Görünmeyen Emeğinin Görünür Kılınması: Ev İçi Emeğin Ücretlendirilmesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Başak, S. Kınır, S. Yaşar, Ş. (2013), Kadının Görünmeyen Emeği: İkinci Vardiya, Kadın Araştırmaları Merkezi Raporu, Ankara
- Bora, A. (2012), Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık, Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar/Der: Kenan Çayır Müge Ayan Ceyhan/İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları:175-188
- Bora, A. (2010)Kadınların Sınıfı, İstanbul: İletişim.
- Cantek, F. (2001), Fakir Haneler/Yoksulluğun Ev Hali, Toplum ve Bilim Dergisi, 89:102-131.
- Esen, E. (2013), Avrupa Birliği ve Türkiye’de Kırsal Kadının Durumu ve Almanya’dan Proje Uygulama Örnekleri, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 12, 1:105-127.
- Fidan, F.Z. (2016), Yoksulluk Kıskaçında Kadın, İstanbul: Opsiyon

Gerşil, G. (2015), Küresel Boyutta Yoksulluk ve Kadın Yoksulluğu, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 22, 1:158-181.

Güdekli, A. (2016), Küresel Erkek(lik) ve Medya, Literatürk

Kalaycıoğlu, S. Tılıç, H.R. (2001), Gündelikçi Kadınlar, İstanbul: Su

Kaplan, M. (2011), “Kaplumbağa’nın Özgürlüğü” Kadınlar ve Ev İçi Emek, Cyprus International University Folklor Edebiyat Dergisi, 65(17):163-172. Sankır, H. (2010), Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Anlamlandırılış Biçiminin Kadın Sanatçı Kimliğinin Oluşum Sürecine Etkileri, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler e-Dergisi,1-17.

Savran, G. A. ve Demiryontan, N. T. (2012). *Kadının Görünmeyen Emegi*. İstanbul: Yordam

Savran, G.A. (2013)Beden Emek Tarih Diyalektik Bir Feminizm İçin, İstanbul:Kanat

Ulusoy, D. (2013), Kadınların Ücretli-Ücretsiz Emek Kısılacı: AKP’nin Aile Politikaları ve Yeni Muhafazakarlık, Başka Bir Aile Anlayışı Mümkün mü?

Yeğenoğlu, M. Ve Coşar, S. (2003), Savaş ve Patriarka: Savaş ve Barış’ı Yeniden Düşünmek, Doğu Batı Dergisi, 24:209-228.

09–10 Kasım 2013 Düzenleyen: Heinrich Böll Stiftung Derneği
Türkiye Temsilciliği:112-120

Zastrow, C. (2016), Sosyal Hizmete Giriş, Nika: Ankara

TÜİK (2015), İş Gücüne Katılım Anketi Sonuçları.2014.
www.tuik.gov.tr.veribilgi. Erişim Tarihi:25.05.2017

